

De Haagse Beek, van stadssloot tot frivole watergang.

ADRIAAN BROUWER

Door Den Haag loopt al eeuwen een duinbeek: de Haagse Beek. Hij begint in Kijkduin en mondt uit in de Hofvijver bij de historische gebouwen van het Binnenhof. De afgelopen 100 jaar ging veel van het oorspronkelijke karakter van deze waterloop verloren. Door allerlei ingrepen verdween de natuurlijke water- en oevervegetatie vrijwel geheel. De gemeente Den Haag en het Hoogheemraadschap van Delfland besloten recentelijk om deze beek aan te pakken. Verwacht wordt dat eind 2000 de beek op een aantal plaatsen in ere hersteld is.

De Haagse Beek loopt tegenwoordig vanaf een duinplasje in Kijkduin, min of meer evenwijdig aan de kust, richting Scheveningen. Daar buigt hij af naar het centrum van Den Haag. Na de achtertuinen van het Vredespaleis te hebben gepasseerd, gaat de beek ondergronds verder en mondt uit in de Hofvijver.

De wijze waarop de Haagse Beek is ontstaan is niet geheel duidelijk. Wel is bekend dat op de plek waar de stad nu ligt zo'n 5000 jaar geleden een viertal strandwallen zijn gevormd. Aangenomen wordt dat er zich tussen twee van die strandwallen een laag gedeelte bevond waar het water van de strandwallen zich verzamelde en vervolgens wegstroomde.

Eén van de drie aangelegde vlonders in het tweede traject. Links het nog niet ingezaaide hooiland, rechts de Haagse Beek (foto: Adriaan Brouwer).

De afgelopen eeuwen is de waterloop van Haagse Beek veranderd van een natuurlijk stromend watertje in een sterk verbrokkelde en nagenoeg stilstaande waterpartij. De oorzaken hiervan zijn onder meer de ontwatering ten behoeve van de landbouw en de zich steeds verder uitbreidende Haagse woonwijken.

Daarnaast zijn de onttrekking van drinkwater uit de duinen, de verlaging van de grondwaterstand in omliggende gebieden en wateronttrekkingen uit de Haagse Beek zelf, van invloed geweest op de waterstand. Verder verslechterde de kwaliteit van het beekwater door allerlei stedelijke ontwikkelingen en door veranderingen in de waterhuishouding. Al met al zorgden die veranderingen er voor dat er van de natuur en de belevingswaarde van de Haagse Beek niet veel meer over was.

Ecologische hoofdstructuur

In het begin van de jaren negentig is de Haagse Beek opgenomen in zowel de provinciale als de stedelijke ecologische hoofdstructuur. Hoe van de Haagse Beek het beste een ecologische verbindingzone gemaakt kan worden, is in een tweetal rapporten beschreven. Het eerste rapport "Plan van aanpak ecologisch herstel Haagse Beek en Hofvijver", is opgesteld in nauw overleg met het Hoogheemraadschap van Delfland. In dit rapport worden een groot aantal herstelmaatregelen beschreven gericht op het water en de oevers. Het tweede rapport "Beheerplan Haagse Beek" legt de nadruk op mogelijke maatregelen in het groen langs de beek. Medio 1997 startte de voorbereiding van de herinrichting. In een projectgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de gemeente Den Haag, het Hoogheemraadschap van Delfland en het ingenieursbureau Witteveen en Bos zijn de maatregelen uit de bovengenoemde rapporten, in nauw overleg met Haagse natuurorganisaties, verder uitgewerkt. Daarbij is de beek opgedeeld in een viertal trajecten, elk met een eigen ecologisch streefbeeld. Hoewel de beek in zijn geheel binnen de grenzen van Den Haag stroomt, zijn de omstandigheden in de wijken binnen de stad sterk verschillend. Inmiddels

Op de voorgrond de aangelegde natuurvriendelijke oever. Op de achtergrond de nieuw aangelegde beschoeiing (foto: Adriaan Brouwer).

zijn een tweetal trajecten (nagenoeg) klaar. De herinrichting van de Hofvijver werd afgerond in mei 1998. Eind juni van dit jaar zal het tweede traject, dat tussen de Houtrustweg en de Daal en Bergselaan ligt, zijn afgerond.

Natuurlijke oevers

De herstelmaatregelen lopen sterk uiteen. De Haagse Beek wordt bijvoorbeeld gebaggerd. Maar ook worden er bloemrijke weiden aangelegd en inheemse struiken en bomen op de oevers geplant. Eén van de meest karakteristieke eigenschappen van een beek zijn de natuurlijke oevers. Tot voor kort had de Haagse Beek aan beide kanten een harde verticale oeverbescherming. Een geleidelijke overgang tussen land en water biedt echter veel meer mogelijkheden voor een grote diversiteit aan planten. Daarom is besloten om op een groot aantal plaatsen een natuurvriendelijke oever aan te leggen. Dit wordt gerealiseerd door de harde beschoeiing te verwijderen, de oever vervolgens tot een flauw talud af te graven en dit vervolgens in te planten met oeverplanten zoals de gele lis, de grote egelskop of de kattenstaart. Het aantal soorten wordt nog eens vergroot door dat op een aantal plaatsen in met name het tweede traject vochtige hooilanden worden aangelegd. Door gedeeltelijk de bestaande gazons af te graven ontstaat een vochtige situatie waar de gewone dotterbloem, de grote ratelaar, de pinksterbloem en de echte koekoeksbloem zich goed thuis voelen.

De ondiepe oevers van de schiereilanden zijn een prima plek voor amfibieën zoals de groene kikker (foto: Jaques van der Neut).

De beschoeiing wordt niet overal verwijderd. Allerlei vormen van recreatie moeten kunnen blijven plaatsvinden. Zo wordt er bijvoorbeeld graag gevist in de beek. Het recreatieve aspect in het tweede traject wordt nog eens versterkt door in de hooilanden houten vlonders aan te leggen. Al wandelend kijkt men van daar af boven op de aanwezige flora.

Om het meanderende karakter van de Haagse beek te versterken, worden in de bestaande grote waterpartijen schiereilanden aangelegd. Door hun relatief grote omvang zijn deze uitermate geschikt voor de ontwikkeling van rietkragen. Voor moerasvogels als bijvoorbeeld de karekiet is dit een ideaal leefgebied. Daarnaast bieden de ondiepe oevers van deze schiereilanden een prima plek voor amfibieën en vissen om hun eieren af te zetten. Bovendien hebben de waterplanten een zuiverende werking, wat de waterkwaliteit ten goede komt.

Schoon water

Omdat de Haagse Beek geen gesloten waterbalans heeft, zijn aanvullende maatregelen gericht op de verbetering en handhaving van de waterkwaliteit nodig. De wateronttrekking voor beregening van de omliggende sportvelden en het wegstromen van het beekwater naar het lager gelegen grondwater maakt dat er boezemwater ingelaten moet worden. Dit ingelaten water is van slechte kwaliteit. Met name het nitraat- en fosfaatgehalte is (te) hoog. Om de en te laten hoeveelheid zoveel mogelijk te beperken, wordt op de bodem van de Haagse Beek een afsluitende kleilaag aangelegd. Hierdoor neemt het wegstromen van het beekwater naar het grondwater sterk af. Ook wordt in overleg met de beheerders van de sportvelden bezien in hoeverre de beregening watersparender kan worden uitgevoerd.

Buurtbewoners

Tijdens de voorbereiding en de uitvoering van de plannen is veel tijd besteed aan voorlichting. Een goede communicatie met de omwonenden was nodig omdat in een aantal trajecten de veranderingen groot zijn. Om draagvlak te krijgen is een uitgebreide uitleg over het waarom en hoe noodzakelijk. Uit de vele positieve reacties die de projectgroep heeft ontvangen, blijkt dat dit zeer op prijs is gesteld. Zo zeer zelfs, dat een aantal omwonenden zich de komende jaren bezig gaat houden met het beheer en het monitoren van de Haagse Beek.

ADRIAAN BROUWER IS WERKZAAM BIJ DE DIENST STADSBEHEER VAN DE GEMEENTE DEN HAAG